

Η Ελλάδα στις ανεπτυγμένες με χαρακτηριστικά Av. Ευρώπης

Της Μιραντας Ξαφα*

Η διεθνής οικονομία έχει μπει σε μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο, καθώς η κρίση στις χρηματοπιστωτικές αγορές έχει δημιουργήσει ένα φαύλο κύκλο αρνητικών αλληλεπιδράσεων μεταξύ κεφαλαιαγορών και πραγματικής οικονομίας. Οι ζημίες που έχουν υποστεί οι τράπεζες περιορίζουν την παροχή νέων πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, μειώνοντας την οικονομική δραστηριότητα. Τον Σεπτέμβριο του 2008 η κρίση κλιμακώθηκε με τη χρεοκοπία της Lehman, που κλόνισε την εμπιστοσύνη των επενδυτών και οδήγησε σε μαζικές ρευστοποιήσεις, προκαλώντας τεράστια πτώση στις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Η κρίση που ξεκίνησε από τις ανεπτυγμένες οικονομίες μεταδόθηκε έτσι και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Οι χώρες αυτές επηρεάζονται έμμεσα, παρά το γεγονός ότι δεν είχαν εκτεθεί σε «τοξικά» τιτλοποιημένα προϊόντα υψηλού ρίσκου, καθώς προσαρμόζονται στην πτώση της παγκόσμιας ζήτησης και στην αύξηση του κόστους εξωτερικού δανεισμού. Αρκετές χώρες προσέφυγαν ήδη στο ΔΝΤ, ενώ άλλες είναι θέμα χρόνου να προσφύγουν. Οι προβλέψεις για την παγκόσμια οικονομία διαρκώς αναθεωρούνται προς τα κάτω, καθώς τα τελευταία στοιχεία δείχνουν ότι η ύφεση βαθαίνει παρά τα προληπτικά μέτρα που έχουν ληφθεί παγκοσμίως για την ενίσχυση των τραπεζών.

Οι πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον ρυθμό ανάπτυξης στην Ελλάδα (0,2% το 2009 και 0,7% το 2010), σε συνδυασμό με την πρόσφατη υποβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας και τη σημαντική αύξηση του κόστους δανεισμού του Δημοσίου, δημιουργούν σημαντικές προκλήσεις για την οικονομική πολιτική. Οι προβλέψεις αυτές δεν είναι μακριά από τα consensus forecasts των αναλυτών στις αγορές, ενώ επίκειται αναθεώρηση των προβλέψεων του ΔΝΤ για την ελληνική οικονομία σε επίπεδα που ελάχιστα απέχουν από τις προβλέψεις της Επιτροπής.

Η Ελλάδα, παρότι κατατάσσεται στις ανεπτυγμένες οικονομίες, έχει τα ίδια χαρακτηριστικά με τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης που πλήττονται ιδιαίτερα από την κρίση λόγω των υψηλών δανειακών αναγκών από το εξωτερικό. Οι τελευταίες σελίδες του περιοδικού Economist δείχνουν ότι η Ελλάδα έχει συγκριτικά το υψηλότερο έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών -και επομένως μεγαλύτερη ανάγκη εξωτερικού δανεισμού- από κάθε άλλη χώρα. Οπως έγραψα σε προηγούμενο άρθρο μου στην «Κ», αυτό που μας σώζει είναι η ένταξή μας στην Ευρωζώνη. Χωρίς αυτή, οι τεράστιες δανειακές ανάγκες του Δημοσίου, που ξεπερνούν τα 50 δισ. ευρώ το 2009 (πάνω από 20% του ΑΕΠ), δεν θα έβρισκαν πρόθυμους επενδυτές στις σημερινές συνθήκες. Η υιοθέτηση του ευρώ εξάλειψε τον συναλλαγματικό κίνδυνο και κατέστησε τα ομόλογα του ελληνικού Δημοσίου «αυτοχρηματοδοτούμενα» για τους επενδυτές, εφόσον είναι αποδεκτά ως ενέχυρο έναντι χρηματοδότησης από την EKT. Η Ουγγαρία, μέλος της Ε.Ε. εκτός Ευρωζώνης, αναγκάστηκε να προσφύγει σε δανεισμό από το ΔΝΤ στις αρχές Νοεμβρίου, παρά το γεγονός ότι τόσο το δημόσιο

χρέος όσο και οι δανειακές ανάγκες της χώρας είναι σημαντικά χαμηλότερα από αυτά της Ελλάδας.

Παρά την ασπίδα που προσφέρει το ευρώ, το ιδιαίτερα αντίξοο διεθνές περιβάλλον θα έχει σημαντική επίπτωση στον ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και στο δημόσιο χρέος. Οσο είχαμε ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 4%, πτωτικά επιτόκια δανεισμού, υψηλά έσοδα ιδιωτικοποιήσεων και εξάλειψη του συναλλαγματικού κινδύνου με την ένταξή μας στην Ευρωζώνη το 2001, το δημόσιο χρέος μειώθηκε ελάχιστα σαν ποσοστό του ΑΕΠ. Οι σημερινές προοπτικές μηδενικής ανάπτυξης, χαμηλού πληθωρισμού, και υψηλών επιτοκίων είναι ό,τι χειρότερο για τη δυναμική του χρέους. Χωρίς σημαντικές περικοπές κρατικών δαπανών, το χρέος θα αυξηθεί όπως προβλέπει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το κόστος εξυπηρέτησής του θα γίνει δυσβάσταχτο, καθώς θα απορροφήσει όλο και μεγαλύτερο τμήμα των συρρικνούμενων φορολογικών εσόδων.

Δυστυχώς οι διαρθρωτικές αλλαγές που θα βελτίωναν την αναπτυξιακή προοπτική και θα μείωναν δραστικά τις δημόσιες δαπάνες και το χρέος αναβλήθηκαν όσο επικρατούσαν ευνοϊκές συνθήκες (Παιδεία, Υγεία, ασφαλιστικό, ΔΕΚΟ, Ολυμπιακή). Η ανάγκη υλοποίησης των αλλαγών αυτών, παρά την κρίση, είναι τώρα επιτακτική. Οπως επισημαίνει η S&P στην πρόσφατη ανακοίνωση της υποβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, χρειάζεται να ληφθούν διαρθρωτικά μέτρα μείωσης των ελλειμμάτων του Δημοσίου, συμπεριλαμβανομένων μέτρων περιορισμού των μελλοντικών δαπανών του ασφαλιστικού συστήματος. Το ύψος του δημοσίου χρέους, που προβλέπεται να αυξηθεί στο 100% του ΑΕΠ το 2010 από 95% το 2008 κατά την S&P, αποκλείει την άσκηση επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής ακόμα και αν οι κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας εφαρμοστούν με ευελιξία.

Ταυτόχρονα, πρέπει να ενισχυθούν οι πολιτικές που αυξάνουν την προσφορά, καθώς η ανάπτυξη δεν μπορεί πια να στηριχθεί στην αύξηση της ζήτησης στη σημερινή συγκυρία. Η ενίσχυση του ανταγωνισμού και η απελευθέρωση της αγοράς εργασίας από αγκυλώσεις που τελικά προκαλούν ανεργία, είναι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας. Επιπλέον η Ελλάδα παραμένει ουραγός στους δείκτες επιχειρηματικότητας και καλής διακυβέρνησης της Παγκόσμιας Τράπεζας (Doing Business Report). Οι προσπάθειες πάταξης της φοροδιαφυγής δεν θα αποδώσουν αν δεν συνοδευτούν από καταπολέμηση της διαφθοράς και μείωση της κρατικής σπατάλης.

Η προσπάθεια περιορισμού των ελλειμμάτων πρέπει να συνοδευτεί από βελτίωση της «ποιότητας» των κρατικών δαπανών, που έχει ήδη δρομολογηθεί με τεχνική βοήθεια από το ΔΝΤ, με σκοπό την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων και καλύτερο έλεγχο της δημόσιας διαχείρισης. Θα πρέπει να χρηματοδοτούνται προγράμματα και δράσεις με μετρήσιμους στόχους (π.χ. μείωση του ποσοστού του πληθυσμού που ζει κάτω από το όριο της φτώχειας), όχι υπουργεία και φορείς με άγνωστο αποτέλεσμα.

Αυτό που πρέπει να αποφευχθεί με κάθε θυσία είναι τα «εφάπαξ» φορολογικά μέτρα, καθώς και η σιωπηρή μείωση των κρατικών δαπανών στην πλάτη των πιο αδύναμων κοινωνικών ομάδων μέσω καθυστέρησης πληρωμών (που ήδη συμβαίνει σε κάποιο βαθμό). Η μείωση των δαπανών πρέπει να είναι μόνιμη και να γίνει με διαφάνεια και με στοχευμένη προστασία των ενάλωτων ομάδων. Η απλόχερη παροχή δικτύου

προστασίας σε όλους ανεξαιρέτως, μέσω της «δωρεάν» Παιδείας και Υγείας, έχει ξεπεράσει τις δυνατότητες της οικονομίας. Το ίδιο ισχύει για τις ζημιογόνες εταιρείες του Δημοσίου, που απορροφούν πολύτιμους πόρους σε κεφάλαια και ανθρώπινο δυναμικό που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αλλού με πολύ υψηλότερη απόδοση.

* Η κ. Μιράντα Ξαφά είναι μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.